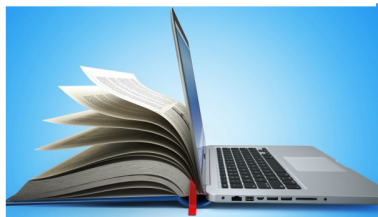

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ВІДДІЛЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г.С. СКОВОРОДИ
ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Т.Г. ШЕВЧЕНКА

ІСТОРІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ

В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ: ЗДОБУТКИ І СТРАТЕГІЇ

20 травня 2020 р.
Київ

ЗБІРНИК ТЕЗ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ

Асмут Кристоф,

доктор філософських наук,

професор Берлінського технічного університету,

*почесний доктор Харківського національного педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди*

ПОЛІТИКА І ПЕДАГОГІКА ПЕРЕД ВИКЛИКАМИ СЬОГОДЕННЯ: ПОГЛЯД З НІМЕЧЧИНИ

Зв'язок між політикою та педагогікою завжди був дуже міцним і розгалуженим. Педагоги завжди працювали і все ще працюють в амбівалентній близькості до політики. Спостерегаючи за цим, можна помітити захоплюючу діалектичну гру. Отже, спочатку філософи намагались одержати зиск від того, що відбувалось у політиці. Здавалось, що політичні процеси стоять на боці філософів і реалізують їхні грандіозні проекти удосконалення людства і духовного розвитку індивіда. Передусім так було в часи Канта, Фіхте, Шада, В. фон Гумбольдта і Гегеля. Згодом спостерігається зворотна тенденція: політика підпорядкувала собі педагогів. Ця діалектика у добу пізнього Модерну в основному наблизилась до кінця. Замість колишньої взаємної інструменталізації сьогодні панує позірна політична нейтральність. Вона живиться об'єктивними науковими даними, кількісними і якісним вибірками, а також положеннями нейробіології щодо розвитку і способу функціонування мозку. Новітні тенденції у філософії освіти і педагогічних науках під тиском політики витримані переважно у цьому річизі.

Не тільки педагогічні науки, а й людинознавство у цілому усувають з поля зору питання про людину. Справляється враження, що нібито визначальними для людини є еволюція і біологія. Якщо дотримуватись такої методологічної позиції, людину можна пізнати і зрозуміти за допомогою вимірювання, зважування і підраховування. Отже, людина як така, її принципова відмінність від усіх живих істот тут визначається через свою власну функцію, а це, в свою чергу до хибних уявлень про суспільне покликання освіти, бо вона завершується там, де стверджується утилітаризм та вузько прагматичне розуміння мети освітні та

виховних практик. Для освіти, якість якої все частіше вимірюють кількісно, такий підхід призведе до катастрофи.

За прикладами не треба далеко ходити. Але перш, ніж навести ці приклади, зроблю соціолінгвістичний відступ, до якого мене спонукає ідея Європи, точніше перший прообраз сучасної об'єднаної Європи — імперію Карла Великого, коли латина була одним з тих чинником, які інтегрували європейській науковий і освітній простір і зробили його відкритим до комунікації. Я чув, що в Україні цей термін вимовляється на англійський лад, але з латинським суфіксом *-tia* (*-ція*), тобто, як «джигіталізація» з відповідним написанням. На жаль, у такі вимові і транслітерації зберігаються лише рештка латини, але й вона пробуджує історичну пам'ять культурної історії Європи, спонукає замислитись над освітніми ідеалами попередніх епох.

На семінарі, який я проводив у ХНПУ імені Г.С. Сковороди, закладі, історичне пов'язаному з освітньою традицією німецького ідеалізму, мені пояснили, що вимова на зразок «диджеталізація» походить з професійного сленгу програмістів. Але дигіталізація як культурний феномен не зводиться до «диджеталізації», тобто звуженої інформаційної субкультури, бо цей концепт позначає також глобальне дигітальне суспільство (*digitale Gesellschaft*), його культуру та освіту, а не тільки технологічний бік постіндустріальних інфраструктурних трансформацій. Німецька освітня політика, на жаль, зосереджена саме на цьому, а не на людині у її різних вікових репрезентаціях. Мені прикро визнавати, що у німецькій освітній політиці йдеться не про розвиток особистості, а про спрощення і здешевлення освітніх послуг. у моєму викладі я віддаю перевагу латинізованому варіанту вимови цього терміну, хоча те, як впроваджуються цифрові технології у німецьких школах і вишах, інколи важко охарактеризувати, не вживаючи сленгу, бо директивна дигіталізація масових шкіл без створення належних матеріальних, соціальних і культурних умов легко перетворюється з ресурсу модернізації освіти на чинник, що спричинює патології її розвитку.

У Німеччині вже упродовж досить довгого часу триває дискусія про перспективи і наслідки директивної «дигіталізації шкільної освіти». Ця дискусія була ініційована економічно орієнтованою і політично заангажованою педагогікою. Не дивно, що вона знайшла підтримку у політичних колах, зацікавлених у редукції

комплексності кризового менеджменту в освіті. Педагоги, в свою чергу, все частіше закидають політикам нечесність і навіть «брехню про дигітальну освіту». Таку назву має один з педагогічних бестселерів 2015 р. [1, с. 237]. Але політики також мають рацію, вимагаючи, щоб учні мали компетенції користувачів комп'ютерів. Йдеться про підготування підростаючого покоління до професійного життя, насиченого цифровими технологіями. Було б чудово, якби вони навчились програмувати, бо тим самим полегшується доступ до важливих ресурсів, формуються важливі компетенції, а діти і молодь просуватимуться більш упевнено у своїй освітній кар'єрі, не покладаючись на щасливий випадок у вигляді грантів, перемоги на конкурсах тощо. Але дійсність переконливо свідчить, що рівність шансів на освіту і на працевлаштування є ілюзією, створеною політиками. Суспільство в останні роки також скептично ставиться до дигіталізації, яку у 90-х рр. сприймали як панацею [див. 2, с.10, 14].

Але до дигіталізації не можна ставитись упереджено, її потенціал треба використовувати як трамплін для поступу людства, про що говорили та мріяли ще Кант, Фіхте і Гегель. Учні, які навчаються у такий спосіб, мають у подальшому успішно заповнити вакансії професій, які обслуговують, або застосовують цифрові технології. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Lemke G., Leipner I. Die Lüge der digitalen Bildung. München: Redline Verlag, 2015, 256 S.
2. Reckwitz A. Das Ende der Illusionen — Politik, Ökonomie und Kultur in der Spätmoderne. Berlin: Suhrkamp. 2019.
3. Авторизований переклад з німецької Н.В. Григорової